

Véghelyi Balázs

KÖTELEK

VÉGHELYI BALÁZS

KÖTELEK

Hungarovox Kiadó,
Budapest, 2008.

TARTALOM

Ördögi kör

Profán kantáta
Nap és kereszt
Magyar nők siralmai 1943 telén
Zászló hasadéka
Álom
Apokrif sorok egy múzsától
Iskola
Ördögi kör
Két XXI. századi fohász
Egy bölcsességre
Hiba
Hiányszakmák
Buta mese
Országutak

Nyilatkozat

Önarckép
Nyilatkozat
Kötélék
Segítség
Egy visszatérő álom
Nyári szobában, egyedül
Régi versek között
Hátrány
Hasonlat
Megbocsáthatatlan
Mi vagyok?
Mint a kóbor kutya
Változás

Amikor

Felhőn alszunk

Egész nap

„Még egyszer”

Korszerűtlen ars poetica

Fán függ a világ

Értünk szól a harang

Séta a nyíló tavaszban

Egy történelemformáló költemény margójára

Ady Endre földjén

Havat a porból

Magyar Történelem

Bábel tornya újra épül

Kakukk

Az esztendőnek négy részeinek mivoltáról

Mese

Sárgarépa haját mos

Versíró gép

Békafiú, békalány

Mese a világlátott vízilóról

Sárgarépa haját mos

Hóvirág

Nyári hőség

Téli vers

Locsolóvers

Karácsony

Naplemente

EGÉSZ-ség

EGÉSZ-ség

Ördögi kör

Profán kantáta

Bartók Béla emlékére

Édesapám, édesapám,
én kiáltok, a te fiad,
szarvassá változott fiú,
puszta földön állok immár,
testvéreimet megölték,
az erdőt is kiirtották
a külföldi befektető
jól fizetett emberei,
övé minden, amit látok,
betonmederben a forrás,
szemét úszik benne, ahogy
szivárványos halak régen,
erdő helyén luxushotel,
bevásárlóközpont épül,
ha valaki meglát engem,
fényképezőgép után kap,
látványosságnaak jó vagyok,
élni talán ezért hagytak,
szögesdróttal bekerítve,
biztonsági kamerákkal
figyelik, hogy merre járok,
ha meghalok, kitömnek majd,
betesznek a múzeumba,
édesapám, hol a földünk,
édesapám, hol a házunk,
hogyha meghallod a szavam,
gyere értem, kérve kérlek,
fogadj engem újra vissza,
a te tékozló fiadat,
hazavágyom, édesapám!

Nap és kereszt

*A százhalombattai
Szent István templom falára*

Napba írva áll a kereszt,
nap korongját szarv öleli,
körülötte angyal szárnya
díszíti a templomtornyot.

Szarva közt a nappal üzték
Hunor s Magor azt a szarvast,
mely a nagy folyó partjához
elvezette akkor őket...

Eget földdel összekötő
világfákhoz járultak mind,
s kérték Hadúr: segítse meg
a csatázó magyarokat,

mert folyt a vér, akár a víz
Dunában és a Tiszában,
míg a kereszt ki nem üzte
földünkről a világfákat.

Boldogasszony ég-palástját
nap-ruhára fölcserélte,
s napban őrzi ezt a népet,
fején csillagkoronával.

Így egyesült nap és kereszt
bennünk és a templomtornyon,
mely áll a bronzkori sírok
s nagy kémények árnyékában.

Magyar nők siralmi 1943 telén

Zárszó egy Sára Sándor-előadáshoz

Elment, elment az én párom,
világgá ment egy fűszálon. –
Világvégi hómezőben
fekszik immár hasba lóttan.

Elment, elment az én apám,
jéggé fagyott a Don partján:
velünk hóembert épített –
messzi földön hóember lett.

Elment, elment az én fiam.
Sirassuk őt mindannyian!
Megtépázva éltem fája,
tűzbe veszett legszebb ága.

Messzi földön minden fehér,
fehér hóban piros a vér. –
Véres hóból kihajt-e zöld?
Lesz-e nekik könnyű a föld?

Zászló hasadéka

Zászló hasadéka legyen most a szemünk.
Azon át lássuk a csillagtépő
októberi viharok erejét,
tankok fekete teknőseit
az utcák medrében,
futás közben kinyíló szívek sorát:
közös ihletté nyíló akaratot...
Majd a kolbásszal tömött szájak
némaságát
a tavaszi szélben.
Zászló hasadékán át lássuk
a történelmet,
ami rajtunk is múlik. –
Miért mi múlunk mindig rajta?

(2006. október)

Álom

Barna Erika Viktóriának, az álmodónak

Végtelenből végtelenbe,
el nem apadóan
domb tövében hömpölyög a
széles emberfolyam.

Fiatalok és öregek,
borúsak, vidámak:
éltetői s elbukói
az örök világnak.

Arcát keresi mindegyik,
tömeg fölé – szárnyát,
s milliók közt az egyetlen:
keresi a párját.

Kihajt bennük, növekedik,
vet az idő s arat.
Meggzólal egy hang felülről:
„Csak a dísplet marad.”

Apokrif sorok egy múzsától

I. Vajda Julianna ismeretlen levele Csokonaihoz

Kedves Vitéz! Köszönöm a hozzám írott verseit.
Köszönöm, hogy szeretett.
Bocsássa meg, hogy rímek nélkül írok,
de hát nem lehet mindenki olyan bolond,
hogy poétává lesz Magyarországon...
Ne haragudjon, hogy nem vártam meg Önt.
Bocsásson meg a csalfa reményért.
Bocsásson meg az elhervadt virágokért.
Nem illettünk egymáshoz, ezt Ön is jól tudja.
Keressen magának egy másik leányt,
aki viszonzza majd érzéseit.
Én is próbáltam, de nem tudtam.
Ég áldja!
Julianna

II. Lilla ismeretlen naplójából

Megírtam Mihálynak
Búcsúleveletem,
Szavaim még fájnak
S tőlem idegenek.
Nézem azt a szeplőt,
Miről versét írta.
Ez jelenti már őt...
Nincsen többé Lilla.

Iskola

Miután a sajátos nevelési igényű gyermek,
a *közönség* szórakoztatására,
már a földön ütötte-rúgta szemüveges osztálytársát,
az iskola bőkezű mecénásának gyermeke
kivette zsebéből a névnapjára
kapott vadonatúj telefonkészüléket,
hogyan kamerával is rögzíteni tudja az *eseményt*.
A tanárnő, miután nagy nehezen leállította
a sajátos nevelési igényű gyermek mutatványát
és a csalódott közönséget is padjaikba utasította,
elvette – bűnjelként – az iskola bőkezű mecénásának
gyermekétől a névnapjára kapott vadonatúj telefonkészüléket.
Az igazgató felelősségre vonta a tanárnőt,
amiért durván beszélt a sajátos nevelési igényű gyermekkel,
akinek *oka volt* arra, amit tett.
Az iskola bőkezű mecénásának felesége
panaszt tett a tanárra, akinek *nem volt joga*
eltulajdonítani gyermekének a névnapjára kapott
vadonatúj telefonkészülékét. Az igazgató ezért is megszigta.
Egy héttel később a sajátos nevelési igényű gyermek
a tanárát verte meg.

Ördögi kör

Minél műveletlenebb egy ember,
annál jobban manipulálható.

Minél jobban manipulálnak egy embert,
annál műveletlenebb lesz.

Két XXI. századi fohász

Előítélet
toleranciájától
ments meg, ó, Uram!

*

Tolerancia
előítéletétől
ments meg, ó, Uram!

Egy bölcsességre

„Nagy csalódáshoz nagy hit kell.”
(Illyés Gyula)

És nagy csalódás
után újra nagy hitet
miben találjunk?

Hiba

A politikus
egyszer őszinte volt. Már
nem politikus.

Hiányszakmák

Köztisztaságviselő.
Köztisztességviselő.

Buta mese

Fölmászott egy fára,
lépve ágról ágra,
gyümölcsöket szedni róla
mások kosarába.

Lentről nézni könnyebb,
ahogy mászik följebb,
aki nekik gyümölcsöt hoz,
ki az ágon görnyed.

Egyre följebb mászik,
inge vízben ázik,
nyújtózik a gyümölcsökért,
tépi mind egy szálíg.

Lentről kiabálnak,
kosarukra várnak,
tanácsokat osztogatnak,
torkuk is kiszárad.

Többen már azt lesik:
csak nem abból eszik,
amit kosarukba gyűjtött?
Miben mesterkedik?

Türelmük fogyóban,
haragjuk föllobban,
s úgy megrázzák a fa törzsét:
ember, gyümölcs koppan.

Harapva gyümölcsbe,
arcuk rándul görcsbe:
nem jó nekik a gyümölcsöd;
zuhanhatsz a földre.

Noha buta beszéd,
jegyezd meg e mesét:
magasra csak olyan másszon,
aki nem fél, hogy egy párszor
megüti a fejét –
vagy a hátsó felét.

Országutak

Elvesznek bennünk az országutak.
Sorban elhagynak minket.
Sárba ragad a lábunk,
szemünk a távot fürkészi,
keressük önmagunkat – önmagunkban.
De a kezünk még szabad.
Országutakat építhetünk vele,
s megtalálhatjuk önmagunkat –
valaki másban.

Nyilatkozat

Önarckép

Olyan vagyok, mint a gyerek:
úgy sírok és úgy nevetek,
úgy vágyom a biztonságra,
úgy tekintek a csodákra.

Néha középpontban állok,
vagy elbújok s nem találok,
ha éppen magányra vágyom...
Ábrándozok, csöndben játszom.

Szeretnék tudni, érteni,
ami fontos, azt védeni,
s attól, amit nem szeretek,
mintha nyúzna: úgy szenvedek.

Olyan vagyok, mint a gyerek:
negyvennyolcból nem engedek;
szelíd szóval, kedvességgel
beérem már negyvenhéttel.

Nyilatkozat

Nem akarok fontos ember lenni.
Csak hasznos.

Kötélék

Én egész népem *fogom*.

Segítség

Szeretnék
segíteni annak,
aki megalázzónak tartja,
ha segítenek neki.

Egy visszatérő álmom

mit jelenthet ez az álmom
időről időre rám tör
fázom és félek ilyenkor
tudom hogy iskolában
kéne lennem hogy ne maradjak le
a többiektől hogy le tudjak
érettségizni és meg tudjak
felelni az elvárásoknak
csak egyszer hiányoztam
de nem merek már visszamenni
szorongok attól hogy nem tudom
követni az órák menetét
később már attól is félek
hogy megszidnak a lógásom miatt
hogy kirúgnak az iskolából
ezért menekülök most már mindig
elered bennem az eső
fejemtől a lábujjamig átmos
nehéz vagyok belül
kívül pedig reszketek
aztán egyszer csak ott ülök
a padban lapulva
a tanár bejön észrevesz
néha meg is szólít
fölébredek

Nyári szobában, egyedül

Futnak a percek, mint valami gyárban
az üres szalagok: napfény és eső
hull csak rájuk.
A szobám: hatalmas, ásító száj.
Lassan már engem is elnyel.
Várom.

Régi versek között

Régi verseimet lapozgatom:
gyereketűk örökkévalóság-hitével
teleírt papírokat.
Természet, haza, elképzelt szerelmek,
múlt, jelen, jövő, bizalom és félelem...
Néha bányának látom őket,
ahol hitet vagy köveket találhatok
újabb művek templomához,
máskor mintha régi kúthoz
térnék vissza közelükbe:
megnézni bennük mostani arcomat. –
Egyre kevesebb a kő, a hit,
és a víz is egyre mélyebben csillog.

Hátrány

Nem tudok olyan
költeményt írni, amit
még én sem értek.

Hasonlat

Virágzom... ahogy
tóban a hínár, tűzi-
játék az égen.

Megbocsáthatatlan

Összetéptem egy
fényképet, amelyen
éppen mosolygok.

Mi vagyok?

Születésnap
virág: vázába tesznek,
kukába dobnak.

Mint a kóbor kutya

Evelinnek

Mint a kóbor kutya,
jártam az utcákat.
Meghallottál, hívtál,
és mentem utánad.

Kísérlek az úton,
hogy el ne tévedjél.
Hó lepi a várost,
pirongat fagyos szél.

Vigyázz, vezess te is,
hogy el ne tévedjek. –
Jó, hogy én lehetek
szeme a fényednek.

Változás

„Mit látsz most?” – kérdezted este.
Kezemben telefonnal, ültem az ágyon.
Körbenéztem, és azt mondtam:
„Számítógépet, asztalt, függönyt...”
Hallgattál. „Én csak téged látlak.” – mondtad.
Megint körbenéztem, és az asztalnál
már te ültél, a számítógép képernyője téged vetített
s a függöny lett a szoknyád.
Azóta jobban látok.

Amikor

Amikor nevetve elpirulsz,
kezeid mögé el is bújsz,
amikor hallom a hangodat,
arcod igézi arcomat,
s amikor kezedet foghatom,
átölel gyengéd oltalom.
Amikor az utcán velem jársz,
ablak-szemekkel minden ház
ránk tekint, fürkészhívőncsian,
pedig járnak még annyian
az utcákon és a tereken...
Nyílik bennünk a szerelem.
Szőke hajadba ha nap ragyog,
lesnek téged az angyalok.

Felhón alszunk

Kopogtál, beengedtelek.
Vártam már érkezésedet.
Az lettél, amire vágytam:
hűséges, szép, szelíd társam.

Beborított minket a tél:
szavaimmal melegedtél,
szavaiddal melegedtem,
hullott a hó, hullott bennem.

Karácsonykor, mikor jöttem,
csillag ragyogott előttem,
világított ablakodban,
követtem: hozzád jutottam.

Hogyha volt egy gondolatom,
rögtön tudtam: neked adom,
s vele minden érzésemet.
Vigyázz rájuk: törékenyek.

Felhón alszunk minden éjjel,
suhanunk az álom-széllel,
nap, hold, minden csillag tudja:
eggyé vált a kettőnk útja.

Szirmaiddal virágozzál,
tüskéiddel meg ne szúrjál,
veled-nyíló virág vagyok,
ha nem leszel, elhervadok.

Egész nap

Egész nap magammal.
Egész nap nélkülem.
Egész nap akartam.
Egész nap készültem.

„Még egyszer”

Korszerűtlen ars poetica

emberből
emberhez
emberien
emberről
emberért

közöséből
közöséghez
közöségien
közöségről
közöségért

Fán függ a világ

Fa nélküli erdők,
erdő nélküli fák. –
Szívekkel, mint szalonnával,
szélben leng az ág.

Fa nélküli erdők,
erdő nélküli fák. –
Mint a karácsonyfa-gömbök,
fán függ a világ.

Fa nélküli erdők,
erdő nélküli fák. –
Télen jön majd egy favágó,
minket is kivág.

Fa nélküli erdők,
erdő nélküli fák.

Értünk szól a harang

Ó

istenem
világszülő
rólad szólok
minden délben
templomtornyok
tetejében s hozzád
szól e könyörgésem
ne kongjak már vést
helyette inkább örömet
adjál az alkotómnak észt
ami nem győzheti le a szívet
ne süllyedjen el számára a jövő
s legyen célja amiért szólhat érted

Ó

Séta a nyíló tavaszban

Nyílnak a virágok, nyílik a tavasz.
A virágzó fák: tavasz menyasszonyai;
korábban kopasz koronájukat
benépesítik a hazaköltöző madarak.

Arany harangszó úszik
a kinyíló égben,
mint jégtáblák
télen a Dunán,
de a bodros báránnyfelhő-szigetek már
a nyári Balaton
fehér vitorláit idézik.

Tiszta az ég,
tükröződik a tó vizében,
mint egy őszinte gyermeki mosolyban
az ember ősi tisztasága.

Ilyen emberi arcú most a természet. –

Leszünk-e mi még valaha ilyen természet-arcúak?

Egy történelemformáló költemény margójára

*„Ezer évig híztak rajtunk
Az urak,
Most rajtok a mi kutyáink
Hízzanak!”*

Tudhatta-e vajon a huszonöt éves Petőfi Sándor,
amikor a *Dicsőséges nagyurakat*
megírta, hogy a verset majd az Országgyűlés
minden követének asztalára leteszik,
és az urak pánikba esnek, amikor azt hallják,
hogy a költő kihegyezett kaszájú parasztok ezreivel
várakozik Rákosmezején a döntésükre, arra, hogy a
magyar nemesség végre „elveti kevélységét, címerit”,
vagy nemmel szavaz a jobbágyfelszabadításra?
Az Országgyűlés végül igennel szavazott, pedig sem
Petőfi, sem a parasztok nem álltak ott Rákosmezején...
Tudta-e vajon a huszonöt éves Petőfi Sándor,
hogy költészetünk máig legnagyobb sikerét érte akkor el?
És gondolkodjunk el azon is, hogy ha jönne közénk megint
valaki, aki tisztábban lát és tisztábban beszél mindenkinél,
vajon mit érhet el a szavaival és a szemeivel ezen a világon?

Ady Endre földjén

*„A mai vagy a holnapi Ady-utódoknak
lassan a mindent ellepő dísznövényekről
kell hasonlót mondaniuk.”*
(Csoóri Sándor)

Elvadult tájon gázolunk,
körülettünk dísznövények.
Nem tudjuk, hogy milyen táj ez,
ahol Ady Endre lépett.

Lehajlunk a műtrágyáig,
giz-gazok minket nem rágnak,
de ahogy a régi költő:
nyomát se látjuk virágnak.

Lessük a föld zajos lelkét,
lehúznak a dísznövények.
Szelet kavar egy harci gép,
ahol Ady Endre lépett.

Havat a porból

Csoóri Sándornak

Országom: saját összetépett térképének darabja.
Átfut két kanyargó szürke szalag rajta:
szalag, mely népeket fűzhetne egymással össze. –
Idetűzött a sors, mint karót a földbe.
Karó tetején táncol az életem.
A tánc vagyok én, ami nem gömb-végtelen.
Szorít a kérdés: vajon ki vagyok én valahol, magamra várva,
míg fejem fölött, mint a nap, az idő mozdulatlan haladása?
Magammal mágnes-esélyekkel találkozom.
Rám lelek-e majd egyszer egy tükör-napon?
S meg tudom-e mutatni szilánkokból az igazat és egészet:
kiszakított szöcskelásban a háborúba zuhanó emberiséget? –
Ameddig a világ életem malmába költözött,
valami olyat kellene örölnöm ég alatt, föld fölött,
mint azoknak, akik a port is hóvá tudják tenni
s akik az *erdők tüdejével* szoktak lélegezni.
Átsüvít bennem a szél: milyen jövő várhat?
Szemem mögött rendezem a képzelet-színházat.
A homokóra-élet folyton dolgozik bennem.
Iránytű-utak nélkül, lábam után kell mennem,
vigyázva, nehogy a lábamat elhagyjam,
vagy a lábam kiszaladjon alólam. –
Egy világ nyílt ki akkor, amikor megszülettem.
Ebbe a világba bűvárként lemerülök bennem,
fölközöm magjait s virágot ültetek,
ahogy tudok és ahogyan lehet.

(2001)

Magyar Történelem

„És ne kérdjed senkitől: miért?
(...) Magyar voltál, ezért.”
(Márai Sándor)

Felvidéki nagyapám éppen katona volt Romániában
(bár lehet, hogy már/még Magyarországon),
amikor dabasi nagyanyámat ugyanoda vezényelték tanítani.
Háború volt, embereket sütöttek szalonnaként
népek nevében a világtűz fölött, de nagyapám és nagymamám
szívében már egy másfajta tűz égett. Remélték, hogy az Isten
előbb-utóbb esőt bocsát a Földre, ami kioltja majd a
pusztító világtűzet, az elüszkösödött fák újból zöld ágat
hajtanak ki, és szívárvány feszül az égre: angyalok ugrókötele.
Ebben a hitben kötötték egybe életüket nagyszüleim és költöztek
(az akkor már/még biztosan magyarországi) Érsekújvárra,
ahol is boldogan éltek, amíg – ki nem bombázták őket
a lakásukból. (Hogy konkrétan melyik hadviselő fél, nem tudom,
de igazából mindegy is.) Elköltöztek hát Galántára,
Kodály Zoltán városába, most már mindig útra készen
a továbkköltözéshez... Isten ugyan nem bocsátott
esőt a Földre, de a háború egyszer mégis véget ért.
Tavaszi virágillatban és lőporfüstben
érkeztek a fölszabadítók békét teremteni.
És mikor a békéhez már csak annyi hiányzott,
hogy a bűnösöket is néven nevezzék, hát néven nevezték
nagyapámat és nagyanyámat is, akik meglepődve
fogadták, hogy háborús bűnösök lettek – Csehszlovákiában.
Nagyapám kérte: telepítsék át őket Magyarországra,
e helyett azonban őt magát telepítették ki – jóvátételi
munka címen. Nagyapám igyekezett jóvátenni a bűneit,
lovakat gondozott egy cseh gazdaságban,
míg egy szép napon hazaszökött nagyanyámhoz...
Végül nagyszüleim – négy év után – csehszlovák
állampolgárságot kaptak. Nagymamám (miután szlovák
nyelvből levizsgázott) újra taníthatott – magyar gyerekeket.
Mindig az előírtak szerint (máshogy nem is lehetett volna),
de egyszer mégis azt merte javasolni, hogy legalább a
hatéves magyar gyerekeknek ne kelljen
még szlovákul mondaniuk azt a (magyarul is értelmetlen)
köszöntést, amivel vigyázzállásban kellett kezdeni a napot:
„Dicsőség a Munkának, Tanító Elvtársnő!”
(Súlyos ellágyulását nagymamám szóbeli kioktatással
megúsza.) Nagyapám is dolgozott, rendes lakásuk volt,
fölnevelték mind a két gyereküket,
akiből viszont csak anyám érte meg a felnőttkort...
Aztán egy szép napon megjelent Budapestről az apám, és
feleségül vette anyámat. A szerelem, ahogy mondani szokták,

nem ismer határokat. Apám is minden hétvégén meglátogatta a feleségét... Két évbe tellett, amíg sikerült elintézni, hogy anyám és nagyszüleim átköltözhesse nek Magyarországra. Nagyapám és nagymamám a szülőföldjükön halhattak meg. A halotti bizonyítvány szerint mindketten külföldiként.

Bábel tornya újra épül

Igaza volt az Úrnak,
amikor összezavarta
a Bábel tornyát építők nyelvét
és szétsodorta őket
a földgolyó minden tájára.

Tudta: ha fölépül a torony,
az Ő hatalma összeomlik fölöttünk,
mi pedig nem tudunk
magunk fölött uralkodni.

De vajon látja-e,
hogy harci repülőök,
megszálló tankok
és háborúzó népek háta mögött
láthatatlan kezek már lerakták
az új torony alapkövét?

És jönnek majd az új építők,
veszélyesebbek a régieknél,
mert már nem tudják,
hogy mit építenek,
csak a fizetségért dolgoznak.

És fölépül majd az új torony,
amely már lerombolhatatlan lesz,
mert nem kőből, de ködből épül
és elnyeli az eget is fölöttünk.

És mi ott állunk majd az új torony árnyékában,
újra megértjük egymást,
de magunkat már
nem fogjuk megérteni.

Kakukk

Borgónak

Valahol a messzi őserdőben
lakott a Földön egy kicsi nép.
Lehet, hogy ez rossz volt nekik, lehet, hogy jó,
de nem ismerték az életünket
és őket sem ismerte a civilizáció.
Éltek a világ tüdejében,
körülöttük a Huszadik Század füstfelhői,
s egy szép napon megérkeztek hozzájuk is
a civilizáció hittérítői.
Jöttek, és hoztak nekik csodákat,
amiket addig sohasem láttak.
Hozták a jövőt, kísérleteztek,
kunyhójukba egy televíziót tettek,
bekapcsolták nekik, és lassan a kicsi törzs tagjai
nem akartak semmi mást látni és hallani,
csak azt a kakukkot, amit a képernyőn hallottak-láttak.
Egyetlen szavát sem értették annak a madárnak,
de mikor a hittérítők kikapcsolták a készüléket,
az élmény helyébe – először életükben – hiányérzet lépett...
Percek múlva vezetőjük törte meg a csendet,
amikor, mint a képen látott madár, kakukkolni kezdett.
A kicsi népe néhány percig hallgatta csak őt,
majd egyikük utánozni kezdte a vezetőt.
Mikor már az egész törzs,
minden férfi és nő, fiatal és öreg hangosan kakukkolt,
a hittérítők elégedetten tértek haza:
küldetésük sikeres volt.

Az esztendőnek négy részeinek mivoltárúl

(Beniczky Péter XVII. századi évszakversének az eredetitől jelentősen eltérő szlovák változatát ültettem vissza magyarra, Kovács Sándor Iván professzor úr ösztönzésére.)

Május idejének, új jövetelének örvend szerzte mindenki,
Hiszen ilyen tájban gyönyörű-vidáman a csalogány azt zengi:
Vége van a télnek, s lassan újraéled sok virág ékeskedni,
Ahogy a fű zöldje, növények termése s fák fognak tündökleni.

Nyárral változás lesz: májusból csodát tesz, és a segítségével
Mi eddig virágzott, elhervaszt virágot s fölvaltja sok gyümölcessel.
Furcsa idők ezek: szúnyogok legelnek, bolhákkal és legyekkel,
Bolhásak a testek, asztalon a legyek s szúnyogok ökreiden.

Télelő szőlővel, gyümölcsöskertekkel a gazdáknak üzeni:
Legyenek gondosak, ne lustálkodjanak, be kell takarítani.
Mindenki, ügyelve, földjéről gyűjtse be, hogyha termett valami,
Így ha a tél eljön, vehetsz a készletből; nem árt ezeket tudni.

A kemény tél főleg a nagy henyélőket szörnyűen szomorítja,
Rongyos ruháikban, tépett gatyáikban ülnek ők a sarokba.
A nyáron gyűjtöttet elő kell most szedned, hogy lehessél jóllakva,
De fehér virágból, temérdek sok hóból nem lakhatsz te jól soha.

E négytől függ, látod, a te gazdaságod, melyből mindig élned kell,
Mutatja kikelet és a nyár teneked, hogy majd télen mit eszel.
Ősszel s télen dunyhát, avagy meleg bundát kényszerűen fölveszel,
Hogy tudj majd aratni, ételmet halmozni, dacolni hideg téllel.

Mese

Volt egyszer egy jó királyfi.
Indult szerencsét próbálni.

Lelkében hőstettek égtek,
keresett egy feleséget,

próbákat készült kiállni...
(Nem hiába volt királyfi.)

Ballagott az országúton...
Elütötte egy kamion.

Sárgarépa hajat mos

Versíró gép

Néha elképzelem,
hogy valaki föltaal
egy versíró gépet.
Beleprogramoznánk
a világ összes rímét,
számolná helyettünk
a szótagokat,
és kitalálná még a témát is.
Nem lenne dolguk
a költőknek.
Csak abban nem vagyok
biztos, hogy a versíró gép
tud-e például szerelmes lenni
a költő helyett, amikor
szerelmes verset ír?
És lehet, hogy előbb-utóbb
a költők is unatkoznának.

Békafiú, békalány

Békafiú tó vizében
meglátott egy békalányt.
Szerelem gyúlt a szívében
a szép békalány iránt.

Kerülgette, körbeúsza,
dicsérte a szépségét,
és az időt nem is húzta:
a lánytól egy csókot kért.

El is csattant békacsókjuk. –
Királylánnyá vált a lány,
Kiugrott a vízből: hó-rukk!
Párja most is sír talán.

Mese a világlátott vízilőről

Hol volt,
hol nem,
ki tudja,
senki nincs,
ki megmondja,
mégis tudom
valahonnan,
el is mondom
azon nyomban.

Élt egy állat
jó messze,
sohasem volt
jókedve.

Az volt ott a galiba,
hogy ő nem egy paripa.
Nem is kedves kiscsikó,
csak egy kövér
víziló.

Volt vize és elesége,
de szegénynek
nem volt soha
barátja és felesége.

Amerre járt,
állandóan
csúfolták.
Úgy érezte:
benne látják
a teremtés
rút foltját.

Messzi, messzi Afrikában
így siránkozott magában:

„Bőröm csupasz,
fejem kopasz,
súlyom több mint három tonna...
Nem vagyok egy primadonna.
Minden madár
messze száll,
minden kis hal
elinal,
hogyha meglát engem.
Állandóan unatkozom...
El kell innen mennem.

El is megyek nemsokára,
átúszom Európába,
talán ott majd
megszeretnek,
s az ottani
állatoknak,
embereknek
jobban tetszik a stílusom.” –

Ezt gondolta,
és elindult
fölfelé a Níluson.

Úszott, úszott
sebesen,
nem is pihent
sohasem.
Legfeljebb csak
enni állt meg,
hogy az utat jobban bírja,
ne korogjon
üres gyomra.

Ahogy mondtam, gyorsan haladt,
megelőzött minden halat,
míg az afrikai égből
dőlt a melegség.

Hősünket is elöntötte
már a verejték.

Ámde ő csak egyre úszott,
s minél távolabbra jutott,
annál inkább hinni kezdte,
hogy az élet mégis szép.

Sokat látott,
sokat hallott,
ameddig az útja tartott,
találkozott sok állattal,
struccal,
gyíkkal,
tigrissel,
emlősökkel és halakkal,
vándorlelkű madarakkal,
sokat hallott,
sokat látott,
átúszta a fél világot,
csak hogy leljen egy barátot.

Egyszer, mikor elfáradt,
megállt egy hús ligetnél.
Ment volna még tovább is,
de valahogy csábította
e gyönyörű oázis.

Mikor a vízből kimászott,
megcsodált néhány virágot,
ahogy nyíltak gyönyörűen
fák alatt, a puha fűben.

Sátrat vert egy fa alatt,
ásítózott már nagyon,
csipogtak a madarak
odafönn az ágakon,
s amíg dalukat hallgatta,
meglódult az álom-hinta...

Suhant vele,
fújta a szél
túl a tengereken,
keresztül szállt
országokon,
embereken,
hegyek fölött,
tavak fölött,
mint a szél,
úgy szökött,
nem érte a földet lábnyom,
repült, át a szivárványon.
A szivárvány: ugrókötel,
játszottak az angyalok.
Nincsen tavasz, nincsen tél,
nincsenek ott évszakok,
minden olyan örök,
akár a mesében;
repült, suhant a víziló,
szállt a magas égből...
Aztán mikor földet ért,
égből újra visszatért,
a föld is olyan szép volt,
amilyen az égből:
lenn a földön
minden állat,
minden ember
körbeállta. –
Úgy érezte:
ő volt minden állat, ember
bölcs királya...

Ekkor ébredt álmából,
még a nap is parázslott,
mikor szemét kinyitotta,
s meglátott egy varázslót.

Amikor ránézett,
nem hitt a szemének,
nem is tudta azonnal:
álmodik, vagy ébren van?

„Jó reggelt!” – a varázsló így köszönt,
s kérdezte: „Mi szél hozta ide önt?”

„Nem szél hozott.” – mondta a víziló,
és elmondta:
miként hozta
ide őt a folyó,
és hogy mennyire elfáradt...
Ezért ütött itt sátrat.
Azt is elmesélte persze,
miért is rossz az ő a kedve,
és hogy mi az útiterve.

Megkérte a varázslót,
adjon neki tanácsot.

A varázsló gondolkodott,
ráncolta magas homlokát,
melyet csúcsos süveg takart.
Látszott rajta, hogy jót akart...

Miután ezt kigondolta,
ránézett a vízilóra,
s elmondta az ötletét,
amely bölcs is volt meg szép:

„Mondok mindjárt egy helyet,
ott lesz neked jó helyed.
Én is onnan származom...
Magyarország vár nagyon!”

A víziló el is hitte,
amit a varázsló mondott,
és már csak az jelentette
neki az egyetlen gondot,
merre lehet Magyarország
ahol őt már nagyon várják.

A varázsló így felelt:

„Itt van ez a varázspálca,
ez juttat el Európába.
Ha fölöttem megsuhintom,
nem marad itt utánad nyom.”

A víziló hálát adott,
mint Istennek az apáca,
és a varázsló kezében
meg is lendült az a pálca.

Hősünk ekkor megint repült,
akárha újra álmodna,
de tudta, hogy ez nem álom,
csak épp el lett varázsolva.

Erre bizonyosság az volt,
hogy mikor egy hegyen landolt,
bizony megütötte magát:
lábát, fejét meg a hasát...

Zöld erdőkkel ékeskedő,
magas hegy volt Kékes-tető,
ahol hősünk földet ért.

Innen nézett körbe,
szét a magyar földre:
nyújtózott a síkság,
mint a lusta gyerek,
s emberekkel voltak
zsúfolva a terek...

Ahogy nézett a magasból
szerteszét,
úgy érezte:
megtalálta
a helyét.

Nem is nézett többé hátra,
a távoli és unalmas
Afrikára.

És elindult,
merre látott,
hogy találjon
egy barátot,
vagy akár egy feleséget,
akivel boldogan élhet,
mint vízben a hal,
amíg meg nem hal.

Kékesen az út göröngyös,
simább úttal várta Gyöngyös,
országúton baktatva
innen jutott Hatvanba,
szállt, akár a tarka lepkék,
átrepülte Galga-mentét,
Gödöllő is közeledett,
kedve egyre szélesebb lett.
Elöntötte a boldogság,
hogy itt nincs olyan forróság,
amilyen volt Afrikában,
s mennyi szépség van e tájban...

Leszállt már a sötét este,
mikor elért Budapestre.
Éjjeli lámpák fényében
haladt az utcák medrében,
míg egy parkban leheverve,
álomba merült.

Szűk utcák és tágas terek,
mindig siető emberek,
templomtornyok,
öreg szobrok
várják majd őt másnap. –
Sokat aludt,
hogy ne legyen fáradt...

Hasát sütötte már a nap,
mikor szemét kinyitotta,
nyújtózott a bokor alatt,
és elindult felfedezni
ezt a csodás
új világot.

Ment az utcán egyenest,
tetszett neki Budapest:
mennyi gyerek, férfi és nő,
mennyi árus, utcaseprő,
mennyi ember, mennyi élet,
alig hitt a két szemének.

Addig volt csak jó a kedve,
míg egy rendőr nem jött szembe,
s nem kért tőle
valamilyen
furcsa okmányt,
ahogy a rendőr hívta:
személyi igazolványt.

Ilyenről ő sosem hallott,
amíg Afrikában lakott.
Elmesélte hát neki,
mi szél hozta ide őt,
miért jött el Afrikából,
milyen szép álmokat szőtt.

És a rendőr megértette
azt a furcsa helyzetet,
amiért a mi vízilónk
útja ide vezetett.

Aztán így szólt:
„Add a kezed!
Megmutatom,
hol a helyed.”

Elindultak kettesben,
átkeltek az úttesten,
parkokon is átkeltek,
láthatóan siettek,
ahogy az emberek is futnak,
ha meglátják jöttét egy busznak.

A víziló nem tudta, hogy
merre tart és hol is lehet,
de megbízott a rendőrben:
nálá van a helyismeret.

Hová mentek? Merre?
Hát az állatkertbe!

Az állatkert kapujában
várta már az igazgató:
„Gyere beljebb, Isten hozott,
ez lesz a te új otthonod,
érezd nálunk otthon magad,
kedves víziló!”

És valóban: ez lett az új otthona,
nem is hagyta el soha.
Ápolója gondozta, etette,
Vendelnek nevezte,
minden gyerek csodálta, szerette,
kapott vizet, eleséget,
s kapott végre egy szerető feleséget.

Ma is együtt élnek-hálnak,
ha azóta el nem váltak.

Sárgarépa hajat mos

Esik az eső,
ázik a répa,
zöld haját az
eső mossa.

Mélyben gyökerezik,
földdel törülközik,
zöld haját ha eső mossa,
napsugárral szárítkozik.

Hóvirág

Reggel, mikor
elindultam hazulról,
visszanéztem
kertünkbe még
az útról.

Megláttam egy hóvirágot,
fehér szeme kíváncsian
leste a világot.

Míg aludtam, ő kifakadt
a sárgabarackfa alatt.

Mentem tovább
tavaszi kedvvel,
amit még a délutáni
eső sem vert el.

Nyári hőség

Forró idő köszöntött be,
éget minket, akár a láng.
Mint egy száraz akvárium,
úgy borul a melege ránk.

Kiszáradt a közeli tó,
felhő sem úszik felette:
égi pásztor nem hajtja ki
bárányait a melegbe.

Csak arcunkról folyik a víz,
akár egy megáradt patak.
Ha a tómederben állnánk,
vízzel telne percek alatt.

Forró idő köszöntött be,
éget minket, akár a láng. –
Gyertek elő, nyári felhők,
ezüst esőt szórjatok ránk!

Téli vers

Teli volt, hát kiszakadt
az ég szürke zsákja.
Fújja a szél a havat
a fagyos világra.

Fenyőfánk zöld karjait
hó-kesztyűk takarják,
háztetőnkre hó borít
vastag, fehér sapkát.

Álmodik a téli föld
hótakaró alatt.
Hólapátoló, söpörd
az útról a havat!

Fehér hóban lábnyomok:
betűk a papíron.
Én is belegázolok,
ha e sort leírom...

Locsolóvers

Húsvét napján eljöttem
locsolkodni ide,
viszonzásul tojás jár,
nem kell bele csibe.

Megöntözöm azt, aki
elhervad e nélkül,
tojás mellé csókot is
kérek fizetségül.

Karácsony

Hűvös szél suhan, fázik
almafa koronája,
elrepültek a gólyák,
messze, meleg hazába.

Bent ülünk a szobában,
zöld a fenyőfa ága,
gyertya világít, ő hoz
olvadást a világra.

Naplemente

Fáradt, vörös szem a Nap,
felhő mögül pislog ránk.
Elbújik a föld alatt,
s ahogy mi a takarót:
puha, meleg álom-adót,
magára húzza az éjszakát.

EGÉSZ-ség

EGÉSZ-ség

Mostanában gyakran gondolok Ady Endre *Kocsi-út az éjszakában* című versére, főleg a második versszakára, amelyben döbbenetes erővel és nyíltsággal kimondja:

*Minden Egész eltörött,
Minden láng csak részekben lobban,
Minden szerelem darabokban,
Minden Egész eltörött.*

1909-ben születtek ezek a sorok. A kérdés elkerülhetetlen: vajon mit írna most a költő, ha itt élne közöttünk a 21. században? És vajon hányan figyelnének még az ő szavára? Kevesen. Eszünkbe juthatna pedig egy másik verse, ahol ezt írja: „*S ha késlekedik az okosság, / Nem poéta-fajták okozzák.*”

*

A világ, az Egész bennünk és általunk tört össze. Pilinszky János írja *Egy életen keresztül* című versében:

*Mi törjük el, repesztjük ketté,
mi egyedül és mi magunk
azt, ami egy és oszthatatlan.*

De ha jobban kinyitjuk a szemünket, megláthatjuk, hogy a világban mégis egység uralkodik. Egység és harmónia, amelytől elszakadtunk. Ha újra felismernénk a teremtett világ teljességét és megpróbálnánk visszatérni hozzá, talán ismét egészséges (EGÉSZ-séges) emberekként élhetnénk a Földön.

*

Hogyha körbenézünk a nagyvilágban, hazánkban vagy akár csak közvetlen környezetünkben, mindenütt a szétesettséget látjuk. A családok úgy hullnak szét körülöttünk, *mint oldott kéve*. A generációk közötti ellentéteken túl a generációkon belül is nőnek a szakadékok. A televíziók és az újságok révén naprakészek lehetünk a globalizáció és a fanatizmus mindennapos háborújának állásáról. Magyarországon az egymással szemben álló pártok már-már emberi kapcsolatok gátját képezik. Barátságok, szerelmek mennek tönkre vagy fojtódnak el idő előtt – a szekértáborok zártsága miatt. A politikai, gazdasági, kulturális és egyéb megosztottságok légkörében újra elgondolkodhatunk Rómeó és Júlia tragédiáján. Kevés olyan Rómeó és Júlia él köztünk manapság, akik a gyűlölet világában – minden külső nyomás ellenére – a szeretetet, egymás szeretetét választják. Nem a krisztusi tanítás értelmében, amely ellenségeink szeretetére szólít fel, hanem egyszerűen azért, mert ők nem látnak ellenséget abban az emberben, akit a környezetük ellenségnek nevez vagy gondol.

*

W. Barna Erika Viktória, a kiváló grafológus 2007 októberében meghívott a televíziós műsorába, ahol a kézírásom alapján beszélgettünk a személyiségemről és a gondolataimról. Kaptam egy látszólag egyszerű kérdést, amin hosszan elgondolkodtam. A kérdés: melyik az a három érték, amit a legfontosabbnak tartok és miért? Első helyre a szeretet került. „*Van a*

logika fölött más is. A szeretet.” – véli Jókai Anna. De a szeretet nemcsak a logika, hanem még a tisztesség fölött is áll. Sok ember azért szokott a tisztességre hivatkozni, mert nincs bennük elég szeretet. (Hasonló okból tartom néha fontosabbnak a tapintatot az őszinteségnél.) A másik két helyre a felelősséget és a szabadságot tettem. Felelősségen azt értve, amit a Róka mondott Kis Hercegnek: „*Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.*” Ez alighanem az emberi együttélés legfontosabb törvénye. Aki pedig a nyilvánosságnak ír és a nyilvánosság előtt szokott beszélni, az minden leírt és kimondott szaváért hatványozottan felelős. A szabadságot azért tettem a három közé, mert a szabadság az, ami minden ember számára egyformán érték: óvodás gyerekektől az aggastyánokig. De hozzátettem: szabadok csak együtt lehetünk. Az igazi szabadságot egy közösségen belüli autonómiaként tudom csak elképzelni. Egyedül az ember nem lehet szabad, csupán magányos.

*

Mi az, ami egy közösséget hosszútávon is összetarthat? A hagyomány. Hagyományai lehetnek egy családnak, egy baráti társaságnak, egy iskolai közösségnek, egy falunak, egy városnak vagy egy egész nemzetnek. A közösségek fölbomlásának hátterében legtöbbször a hagyományok eltűnése áll. Egy nép történelmi tudata ugyanolyan hagyomány, mint a táncai, a dalai, a hagyományos ételei vagy a népviselete. Palágyi Lajos már 1911-ben így fogalmazott *Új történetírók* című versében:

*Királyt, vezért, hőst újraértékelnek,
Gyalázva mind, kik előtt leborultunk.
Ha még sokáig írnak történelmet,
Lesz könyv a múltról, hajj, de nem lesz múltunk.*

Ahogy a fentebbi Ady-idézet után, úgy Palágyi Lajos sorait olvasva is feltehetjük a kérdést: vajon ma mit írna erről a költő?

*

Nem hiszem el, hogy az ember közösségen kívül is teljes értékű életet élhet. Az emberiség számára a legnagyobb veszélyt éppen ezért a közösségi lét megszűnése jelentené. Ahol pedig a közösség felbomlik, ott megszületik a tömeg. A közösség autonóm emberekből áll, akiket elsősorban a közös értékek kötnek össze, a tömeg ezzel szemben arctalan, lélektelen, manipulálható egyének halmaza, akikkel bármit meg lehet csinál(tat)ni, akiknek nemhogy közös értékeik nincsenek, de már azt sem látják világosan, hogy az érdekeik közösek. Ortega klasszikus esszéje: *A tömegek lázadása* ma is időszerű olvasmány...

*

A közösségi lét rombolása már az iskolákban elkezdődik. Iskoláink egyre inkább a piac törvényei szerint kezdenek működni. Az iskolák versenyezni kénytelenek egymással, ezért versenyre kényszerítik a diákokat is. Ahol pedig egészségtelen verseny van, ott nem működhet valódi közösségi légkör. A csoportkohézió az iskolák többségében romló tendenciát mutat, egész oktatási rendszerünk – az európai mintát követve – egyre pragmatikusabbá válik. Keményebben fogalmazva: egyre embertelenebbé. A használható(nak mondott) tudás totális előtérbe helyezése olyan szellemi, kulturális és lelki értékek átadását teszi másodlagossá, amelyek nélkül nem létezhetnek egészséges szellemű közösségek és amelyek nélkül az egyes emberek sem válhatnak eredeti gondolatokkal bíró, autonóm egyéniségekké.

*

„*Carpe diem...*” Élj a mának! Horatius szállóigéje lett a mi varázsszavunk. A legtöbben ezt így értelmezik: Élvezd az életet, bulizz, igyál, szeretkezz, lázadj, legyél első mindig és mindenben, ne törődj az embertársaidal, ne törődj a múltaddal és közösséged múltjával, nem törődj a jövővel sem, mert nem tudhatod, mit hoz a holnap... Erről Bret Easton Ellis *Nullánál is kevesebb* című regényének egyik párbeszéde jut eszembe:

- *Hova megyünk?*
- *Nem tudom – mondta. – Csak úgy megyünk.*
- *De ez az út nem vezet sehová – mondtam neki.*
- *Az nem számít.*
- *Miért, mi számít? – kérdeztem kis szünet után.*
- *Csak hogy rajta vagyunk, haver – mondta.*

Ha viszont a félreértett szállóigéhez a horatiusi „arany középszer” gondolatát is hozzátesszük, így is lehetne értelmezni: Élj a mának úgy, hogy emlékezz a tegnapi, és holnap ne kelljen semmit megbánnod.

*

Egyik versemben ezt írtam: „Minél műveletlenebb egy ember, / annál jobban manipulálható. // Minél jobban manipulálnak egy embert, / annál műveletlenebb lesz.” (*Ördögi kör*) Sem a politikusoknak, sem a nemzetközi gazdasági hatalmaknak, sem a médiának nem érdeke, hogy az emberek műveltebbek, s így kevésbé manipulálhatóak legyenek. Hát kinek érdeke? Maguknak az embereknek, ha öntudatosabb és szellemi téren gazdagabb életet szeretnének élni. Ideje lenne meghirdetnünk egy vértelen, szellemi szabadságharcot, amely a mindennapos manipulációval és az emberek fogyasztókká alacsonyításával venné föl a küzdelmet.

*

„*Az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon.*” (Csokonai) „*Ment-e a könyvek által a világ elébb?*” (Vörösmarty) „*A líra meghal.*” (Babits) A hasonló tartalmú idézeteket még szaporíthatnám, kortárs költőink tollából is, de nem teszem. A pszichológia ezt Pygmalion-effektusnak, vagyis önmagát beteljesítő jóslatnak nevezi, ami általában rejtett folyamatként működik. Ha maguk a költők vélekednek így hivatásuk értelméről és jövőjéről, akkor előbb-utóbb igazuk is lesz: az olvasók számának csökkenése, az irodalom hatásának gyengülése igazolni fogja őket. Illetve már igazolja is. Vegyünk egy mai példát. Ha egy mosóport gyártó cég úgy reklámozná a termékét hogy az ő mosópora nem tisztítja ki a ruhákat, a cég vezetői nyilvánosan bolondnak neveznék magukat, amiért mosópor-gyártásba kezdtek és ráadásul még azt hallja a reklámot néző fogyasztó, hogy a mosópor-üzletnek nincsen jövője – akkor vajon hányan fogják megvásárolni ezt a terméket? De továbbmegyek: ha az összes, mosóport előállító cég hasonlóan kommunikálna, lehet, hogy az emberiség nagyobbik része egyáltalán nem mosná ki a ruháit... Márpedig könyvek által mindig előbbre ment a világ, a líra ma is él, és nem biztos, hogy bolond, aki költővé lesz Magyarországon. A művészet sokkal több, mint – Tóth Árpád szavaival – „*a lélek balga fényűzése*”. A művészet magával az emberrel együtt született meg, éppen ezért úgy kell tekintenünk rá, mint alapvető szükségletünkre. Számomra még ma is az a természetes, kerek és egész világ, ahol az emberek énekelnek, táncolnak, verset írnak, verset mondanak, rajzolnak, festenek, gyöngyöt fűznek, fát faragnak – és nem csak pénzt olvasnak.

*

„Minden Egész eltörött...” Ez az írás is.

*

De (József Attilát idézve):

*S valami furcsa módon
nyitott szemmel érzem,
hogy testként folytatódom
a külső világban –
nem a fűben, a fában,
hanem az egészben.*